కమలం - కనకం

మా మేనమామ కూతురు కమలా కుమారిని చనువువల్ల నేను "కమలం" అని పిలుస్తాను. ఆమెతో నేనీ పల్లెటూరు రావడంవల్ల ఇక్కడి ప్రజలు మా గురించి ఏమనుకుంటారో నేను ముందే ఊహించకపోలేదు. నేనా అవివాహితుడిని. వయస్సులో ఉన్నవాడిని. ఆమె వితంతువు. పదమూడు దగ్గర నుంచి నలభైలోపు ఆమె కెన్నేళ్లు ఉంటాయో ఎవ్వరూ చెప్పలేరు.

మనిషి పీలగా, పొట్టిగా పసిమి కలిసిన చామనచాయలో ఉంటుంది. ముఖం నిండు చంద్రబింబం అని చెప్పడం నీచోపమానం కేవలమే. జాబిలికింత సొగసైన కళ్ళేవి? ఆ ఎర్రని పెదవి ఏదీ? స్నానంచేసి జుత్తు ఆరబెట్టుకుంటున్నప్పుడామెని చూడాలి— బంగారు సూర్యోదయాన్ని కప్పిన చెట్లగుంపు సౌందర్యం ఏం గొప్ప అనిపిస్తుంది.

అలాంటి దేవత యీ బడిపంతులు కొంపలో వెన్నెలలా ప్రవేశించడం, పల్లె ప్రజలకి అసూయ కలిగిస్తుందని నాకు తెలుసు.

కాని కమలం లేకుండా నే బతకలేను— బతకలేనంటే కవిగా జీవించలేనన్నమాట. ఆమెకూడా పాత జీవితాన్ని భరించలేక నా సంరక్షణాభారాన్ని వహించడానికి నా వెంట వచ్చింది.

* * *

కమలానికి నా చిన్నతనంలోనే పెళ్లయింది. తన యీ పెద్దకుమార్తె పెళ్ళిమాత్రం చూసి మా మామయ్య గతించాడు.

ఆ తర్వాతకూడా నేను మా మేనమామ ఊరు తరచు వెళ్తూ ఉండేవాణ్ణి- సెలవుల్లో. కమలాన్ని అవూరే యిచ్చారు గనక నేను ఆమెని చూడకుండా ఆమె చేతివంట తినకుండా ఎన్నడూ రాలేకపోయేవాణ్ణి.

పువ్వుల సౌరభం, ప్రభాతపు సౌందర్యం కోకిల పాట— అన్నీ కలిసి కమలం రూపంలో ఆ యింటికి వచ్చాయా అనిపిస్తుంది నాకు. చమత్కారంగా, సరదాగా మాట్లాడుతూ నవ్విస్తూ వుంటుంది అందరినీ. ఆమె ఛలోక్తులాడుతూనే నవ్వుతూ వుంటుంది. ఆమాటలు ఆ నవ్వూ కలిసి జలతరంగిణి వాయిద్యంలా వినవస్తూ హృదయాన్ని పరవశించేలా చేస్తాయి.

కాని భగవంతుడి ఆలోచనలు చిత్రమైనవి అర్థంకావు.

ఊరిపుత్తడి బొమ్మని మూడోపెళ్ళి అతనికి కట్టబెట్టారు. అతనికి బోదకాలు. తరచు జ్వరం. అప్పుడు భర్తకు ఉపచారాలు చేసే కమలాన్ని చూసి నాకళ్ళు చెమ్మగిల్లేవి. అతనెంత అదృష్టవంతుడో అని యీర్ష్య కలిగేది. కాని కళ్ళల్లో అపడుచు భార్యపట్ల కృతజ్ఞతతో కూడిన ప్రేమ తొణికిసలాడేది. నిదర్శనంగా కోరకుండానే నగలూ, చీరలూ ఆమె కాళ్ళదగ్గర కురిపించేసేవాడు.

ఆ రోజుల్లో కమలం నిండుగా పసుపు రాసుకుని పెద్దబొట్టుపెట్టుకునేది. భోజనానంతరం పాన్‌దాన్ దగ్గర పెట్టుకుని తాంబూలం వేసుకుంటూ చేరిన యిరుగు పొరుగు వారితో కబుర్లు ఆడుతూండేది.

ఆ సంసారంలో భార్యాభర్త లెన్నడూ మాటామాటా అనుకోలేదు. భర్తకి కావలసిన వన్నీ కమలం అమర్చిపెట్టేది. ధనవంతులు కాకపోయినా యింట్లో దేనికీ లోటులేదు.

జెర్రార్డ్ రేడియో

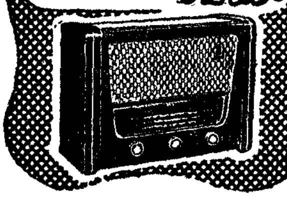

తయారు చేయువారు
జెరార్డ్ ఎలక్ట్రానిక్ ఇండస్ట్రీస్,
88, మింట్ స్ట్రీట్, మద్రాసు-8.

పెప్స్ గొంతు మరియు
గుండె బిళ్లలను
మీరు
సేవించేయెడల
మీ దగ్గు త్వరితంగాపోవును

పెప్స్‌ను చప్పరించి, వాటిని వివారించే ధర్మాలు జరుపునట్టి అందరి శమనకర అవిరులను అస్వాదించండి, అవి గొంతు నొప్పి, రొమ్ము పడిశెము, దగ్గు లేక జలుబునుగలిగించే క్రిములను చంపును. పెప్స్ తక్షణ నివారణను గలిగించి క్రిములను నిర్మూలించును.

ఇందులో హానికర ఓషధుల లేవు పిల్లలకు సురక్షితంగా ఇవ్వవచ్చును.
రొమ్ము పడిశెములు, గొంతు నొప్పి, పడిశెము, అధిక కఫము జలుబులు, దగ్గులను త్వరితంగా నివారించును

మందుల వ్యాపారులందరివద్ద అమ్మబడుచున్నవి
జి. జ. ఫుల్‌ఫోర్డ్ (ఇండియా) ప్రైవేట్ లి.
SPY.55-TEL

సోల్ ఏజెంట్లు: దాదా & కంపెనీ,
86, సైనప్పనాయక్ వీధి, మద్రాసు-8

నారసింహ లేహ్యము
బంగారుతో చేరినది. మేహము, ఎక్కాళ, విస్ఫోటకవగైరా హరించి బలము రక్తవృద్ధికల్గించును. 20 రు డబ్బి రు. 1-8 0. పోస్టేజిరు. 1-1-0
కె. వి. ఎ. అండ్ కంపెనీ ఆయుర్వేద సమాజం,
పెరిదేపి (PO) నెల్లూరుజిల్లా.

★ కమలం-కనకం ★

పిల్లలాలేరు. చుట్టుపట్లవారికి వీరిదొక ఆదర్శ సంసారంలా కనిపించేది.

కాని నాకు మట్టుకు అనుమానంగానే వుండేది. ఆమె గాజులు మొదలయిన పుణ్య స్త్రీల అలంకరణాలపట్ల అమిత శ్రద్ధ చూపించేది. తన అయిదువతనం బాగుందన్న తృప్తి తప్ప దాంపత్యజీవితంలో ఇంకోసుఖం ఎరగదేమో. ఆ రోజుల్లోనే ఆమెకి హిస్టీరియాకూడాను. పూజలూ, వ్రతాలూ, చేయడమూ, రామకోటి వ్రాయడమూ చూసి కమలానికి అంత లేతయీడున కలిగిన భక్తి శ్రద్ధలకి మెచ్చుకునేవారు అంతా.

కాని ఆమె బాహ్యజీవితంలోని యీ ప్రశాంతతఅయినా ఎంతోకాలం నిలవలేదు.

ఆమెభర్త మరణించడంతోనే ఆమె జీవితం రైలులోని మొదటితరగతి పెట్టెలోనుంచి మూడోతరగతి పెట్టెలోనికి మారవలసి వచ్చింది.

తర్వాత కమలాన్ని మొదటిసారి ఆమె అన్న రమాకాంత్ యింట్లో చూశాను. బొట్టూ, మెడలో గొలుసూ, బంగారపు గాజులూ, తెల్ల వాయిల్ చీర ఉండనే వున్నాయి. కాని 'నాటికీ నేటికీ ఎంత భేదం భగవాన్!' అనుకోకుండా ఉండలేకపోయినా.

'ఆనాడు సృష్టిలోని అందమైన రంగులన్నీ ఏరి నీపనివాడితనాన్ని చాటుకోడానికి ఆమెని రూపొందించావా' అనిపించింది.

ఈనాడో?—తనకి తగనివాణ్ణి వలచిందని దేవేంద్రుడు భూలోకానికి పొమ్మని శపించగా జాలిగొలిపే ఆకృతితో తెలిమబ్బులగుండా వస్తున్న అప్సరసలా కనిపిస్తోందిప్పుడు.

సెలవులయిపోతున్నందువల్ల—నౌకరీచేసుకుంటున్నవాణ్ణి కాబట్టి—వెంటనే బయలుదేరి తిరిగి పల్లెకి రావలసినవాణ్ణి అయాను. మునుపు ఎన్నోసార్లు కమలాన్ని చూశాను. కాని యీసారిమాత్రం కమలం ముద్ర నా మనస్సులో చెరగనిరీతిని పడింది.

మంచుబిందువులు జలజలరాల్చే చెట్లని చూసినా, పొగమంచు కప్పిన చంద్రబింబాన్ని తిలకించినా, అర్ధరాత్రి కోకిల జాలిగొలిపే స్వరంవిన్నా ఆమెరూపే నా కళ్ళముందు, ఆమెమాటే నా చెవుల్లో...

శారాత ఆగిపోయింది.

*   *   *

కుర్రాళ్లతో ఒకసారి బెజవాడ విజ్ఞాన యాత్రకని వెళ్ళాను. అక్కడే మా మేనమామ రెండోకూతురు లచ్చుకూడా వుంటోంది. చూసివద్దామని బయలుదేరాను. దానికి ఈ మధ్యనే ఒక కొడుకుకూడానట.

వసారాలో అడుగుపెట్టగానే 'విద్దం చెయ్యమ్మా విద్దం, విద్దం...' అని పిల్లవాడి రెండుచేతులూ పట్టుకుని ఆడిస్తోంది కమలం.

'నువ్విక్కడికి ఎప్పుడొచ్చావక్కయ్యా?' అని పలకరించాను.

'నన్ను చూడగానే కమలంముఖంలో దాచుకోలేని సంతోషం పసికట్టాను. 'ఓహో నువ్వా? నేనిక్కడికొచ్చి అవుతుంది అయిదారు నెలలు. లచ్చా! సూర్యం వచ్చాడే. అలా కూర్చో,' అంటూ మంచం వాల్చింది:

కుర్రాడు ఎత్తుకోమని కాబోలు ఏడుస్తూ కమలం కాళ్ళలో పడ్డాడు.

పచ్చడి రుబ్బుతున్న లచ్చి ఆ చేత్తోనే పరుగెత్తుకొచ్చింది. 'ఏమిటి బావా, దారి తప్పావా? కులాసా?' అంది ఆదరం ఒలకబోస్తూ.

కమల పసివాణ్ణి ఎత్తుకుంటూ 'ఇదీ వరస వీడు అన్నందగ్గరనుంచీ నేను కలిపి పెట్టవలసిందేగాని వాళ్ళమ్మ దగ్గరకి వెళ్ళడు, అంత చనువు అయిపోయింది నా దగ్గర.'

'ఎవర్రా చిట్టీ వచ్చారు?' అని దూరం నుంచే విని మురిసిపోదామనుకుంది అసలు తల్లి.

చిట్టి ఇంతలేసి కళ్లు చేసుకుని అతిథిని పరికించసాగాడు.

'మామయ్య...ఎవరూ...మామయ్య.'

కాని కుర్రాడు అమ్మ అధ్యాపకత్వాన్ని అంగీకరించేటట్టు లేడు. నోటిని పాక చెక్కగానే వుంచాడు.

'బావ వూళ్లో లేరా ఏమిటే లచ్చా.' అనడిగాను.

'నిన్ననే భూములు చూడ్డానికి వెళ్లారు. ఆ రైతులు నిరుటి బకాయేదైనా జమ కడతారేమోనని ఆయన ఆశ. జీతం రాళ్ళుచాలక ఎన్ని తంటాలయినా పడుతున్నారనుకో...' అని మొదలెట్టింది లచ్చు.

'ఏం సూర్యం, ఆ వూళ్లో హోటలుకూడా లేదని విన్నానే. చేతులు కాల్చుకోవడమేనా? మనిషిని చూస్తేనే తెలుస్తోంది.'

కమలం ఆ మాటల్లో నా పట్ల ప్రేమతో గూడిన జాలి కనబడింది. తల్లీ తండ్రీ పోయిన దౌర్భాగ్యుణ్ణి. ఎన్నాళ్ళ కిందటో విన్న తియ్యటిపాట రికార్డు మళ్ళీ పెట్టినట్టు అనిపించింది.

'లే స్నానానికి. బెజవాడలో దిగగానే ఎండమజా తెలిసినట్టుంది నీకు,' అంది కమలం నవ్వుతూ.

'నా సంచి ఏది చెప్మా.'

'ఇదేమిటీ మంచంకింద.' అని కమలమే

1959—మా స్వర్ణోత్సవ సంవత్సరము

విజయా కెమికల్స్..... మద్రాసు-7.

ప్రశస్తమైన కాఫీ పొడరు

Fresh, Fragrant & Delicious

ఆంధ్రా కాఫీ పౌడరు

ANDHRA Coffee

ఆంధ్రా కాఫీ యిండస్ట్రీ, గుంటూరు.

Quality is our Motto

స్వచ్ఛమైనది

శ్రేష్ఠమైనది

బ్రాంచీలు:- బ్రాడీపేట, బాపట్ల, సత్తెనపల్లి, నర్సరావుపేట, నిడుబ్రోలు.

ఆంధ్రా కాఫీ ఇండస్ట్రీ

H. O. పట్నం బజారు - గుంటూరు-1

కమలం-కనకం

వంచి బయటికిలాగి తువ్వాల్లా ఆవీ అందించింది.

'వెధవది ఇంటిదగ్గరయితే ఏ వస్తువయినా వెతుక్కోలేక చస్తున్నాననుకో.'

'పోనీ ఇడికి చొక్కా తొడుక్కోవడం మరిచిపోయి వెళ్ళకుంటే చాలులే.' అని నవ్వింది కమలం.

అతి ఉత్సాహంలో ఎంతసేపు సబ్బు రుద్దుకున్నానో నాకే తెలియలేదు.

* * *

లచ్చువడ్డన..భోజనం అయిందనిపించుకుని వచ్చి పరుపుమీద నడుం వాల్చాను కాని భుక్తాయాసం బాధగాని కునుకుగాని లేదు. ఏమిటో లచ్చు యింతగా మారిపోయింది. ఎత్తు మడమల జోడు దగ్గరనుంచి తలనూనెల దాకా ప్రతీవస్తువుకోసం బోలెడు డబ్బు ఖర్చు పెట్టించే హైస్కూలుపిల్ల లచ్చు వేరూ, గొప్పకిపోయో, మర్యాదకోసమో అయినా నాకు శుభ్రంగా తిండిపెట్టక కొసరి కొసరి అయినా వడ్డించినలచ్చు వేరూనా! అసలు కమలం ఎలా ఉండగలుగోంది ఇక్కడ!

సున్నితమైన శబ్దం-పూరీలు ఒత్తుతున్న కమలం బంగారపుగాజుల చిరుసవ్వడి అది-వినవస్తూవుంటే లేచి వంటింట్లోకి వెళ్ళాను. పీట వాల్చుకు కూర్చుంటూ ఉంటే కమలం చిరునవ్వు నవ్వింది.

'ఏం సూర్యం అప్పుడే ఆకలేస్తోందా?'

'ధా. ఇప్పుడేగా అన్నం తిన్నది?' అన్నాను.

'పోనీ తిన్నట్టు జ్ఞాపకం ఉండిగద. లచ్చువడ్డిస్తే తిన్నట్టే. అయినా ఇంకా నూకుడయినా కుంపటిమీద కెక్కించండే నువ్వొచ్చి కూర్చుంటే చేసేం పెట్టేది నీకు?'

'నీ తియ్యటి కబుర్లు రెండు పెడితే చాలదా కమలం?'

కమలం ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరయి పోతుంది. అన్నం ఎరగనివాడు పాయసం పుచ్చుకున్నట్టు.

'నువ్వెక్కడుందు కుంటున్నావు కమలం మా అన్నయ్య దగ్గరనుంచి వచ్చేసి? అసలే గాను ఆమె ఎంత సుఖానికి అలవాటు పడిందో తెలిసిన నేను.

కమలం నవ్వి పనిలో ఉంది.

'ఏం అక్కడికూడా ఇలాగే వుందా?' అని తిరిగి ప్రశ్నించాను. నా ఆగుర్గా ఆమె ఏమనుకుంటుందో అన్న సంశయానికి తావివ్వలేదు.

'ఎలా వుంటేనేం? తిండికా, ఏంతినాపోయింది. మనసిచ్చి మాట్లాడేవాళ్లే లేరు

గాని. చిట్టినయం ఒక్క తుణం వదలదు నన్ను," అని పొడిగా నవ్వింది కమలం.

'ఏం కమలం నువ్వెవరికి ఏం బరువయ్యావనీ? ఏ యింట్లో కాలుపెట్టినా చెమ్మ కొంపలోకొచ్చిన సూర్యకిరణంలా ఉత్సాహంతో నింపేస్తావుగదా'

కమలం శ్రీమంతురాలు. నే నిచ్చకాలు ఆడుతున్నాననే అపోహ ఆమెకి కలగదనే నమ్మకం ఉండబట్టే, విలువని మెచ్చుకునే స్వభావంగల నా నాలుకకి స్వతంత్రం యిచ్చేశాను.

పద్యాల రాతలోపడి అంతకంతకీ మరీ పసివాడివై పోతున్నావేమిటి సూర్యం. ఈ రోజుల్లో మనిషివిలువ ఎవరు చూస్తారు,' అని జవాబిచ్చింది కమలం.

నాకు తెలుసు-"సర్వే గుణాః కాంచన మాశ్రయన్తి" కాని నీకు అదీ వుంటిగా.

'ఏటా నాలుగువందల శిస్తు వస్తూంటే అన్నయ్య చేతిలోనే పోస్తున్నాను. ఏదో నా తిండీగుడ్డా చూస్తున్నాడు గదా అని. లచ్చుకొడుక్కి జబ్బుచేస్తే ఆమధ్య యిక్కడికి వొచ్చాను. ఈయేడు నాశిస్తులు వసూలు కాలేదు. "నువ్వు లచ్చుదగ్గరే ఉంటావు గదూ?" అని అన్నయ్య ఉత్తరం రాశాడు. "ఈ జీతంలో ఇంకా ఏడాదిపాటు ఇంకో మనిషిని పోషించడం మాటలా?" అని లచ్చు ముఖంమీదే అనేసింది. అన్నయ్య ఇక్కడికి వొచ్చాడు. వాడూ లచ్చూ వీధినబడి పోట్లాడుకుంటూవుంటే సిగ్గుతో చచ్చిపోయి ఏడ్చాననుకో. నాడబ్బు ఇంత అంతో బేంక్ లో ఉండికూడా ఆయన వెళ్లిపోయినతర్వాత, నా జానెడు పొట్ట ఎంతమందికి బరువై పోయిందో చూడు, అంటూ కమలం నేతిలో పూరీలు వేయసాగింది.

కమలం తనచరిత్ర చెప్పేతీరు చూస్తే, ఎన్నాళ్లనుంచో తినయాకగనిని నే అత్మీయుడొకడికోసం ఆమె ఎదురు చూస్తూ వుందేమో అనిపించింది.

సెయిన్ లెస్ స్టీలుపళ్ళెంలో పూరీల దొంతీ, కూరా ఉంచి నా ముందుంచింది.

ఓరిబాబు, ఇన్ని పరేశా వేమిటి?'

'త్ర అవేపాటి' అని తనపని చేసుకో సాగింది.

నేను నోరు మూసుకుని తినసాగాను.

'తిండీతిప్పలూ చూసేమనిషికోసమైనా పెళ్ళిచేసుకో' అన్నది ఉపోద్ఘాతం ఏం లేకుండానే.

'ఎందుకు చేసుకోను. నన్ను ఇన్స్పయిర్ చెయ్యగల, అంటే—' పూరీగొంతుదిగనిచ్చి 'అంటే నాలో కవితాశక్తిని విజృంభింప చెయ్యగల స్త్రీ దొరికితే' అన్నాను.

కమల నవ్వింది. 'దొరుకుతుందిలే నాలా వంటియొయ్యపడి దగ్గరపడినదో, పదేళ్లయినా నిండని పసిపిల్లో.'

నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. కవిని ఉత్తేజపరచగల స్త్రీలు ప్రౌఢాంగనలూ, ముగ్ధ బాలికలే అని నా భావనకూడా కావడమే నా ఆశ్చర్యానికి కారణం. పసిపిల్లలో పువ్వు సౌందర్యం, సౌకుమార్యం ఉన్నాయి. ప్రౌఢస్త్రీలో ఫలం ప్రశాంతతా, మాధుర్యమూ వున్నాయి. యువతిలో మిడిసిపాటు ఉంది. ఆమెకవి చంపకాన్ని చేరనోల్లని జుమ్మని గర్వంగా తిరిగే తుమ్మెదలాటిది. మొత్తంమీద నాలోనివాడికి యువతులంటే అంతయిష్టం లేదు.

నాకువద్దనే అవకాశం యివ్వక పూరీలని తెగతినిపించింది. ఇప్పుడాశ్చర్యం వేస్తుంది తల్చుకుంటే:—అన్ని ఎలా తినగలిగానా? అని 'తల్లి ప్రేమ, తల్లి ప్రేమ' అంటారే అది యింత ఉత్కృష్టంగా ఉంటుందా? అని ప్రశ్నించుకున్నాను తల్లినే ఎరగని నేను.

సాయంకాలం బండికివచ్చేశాం. రైల్లో మళ్ళీ చాలా కాలానికి ఒక చక్కని భావం స్ఫురించింది. కవిని ఎడారిలో ఒంటరిగా ప్రయాణిస్తున్న యాత్రికుడితో పోల్చాలి. దాహంతో బాధపడి ఎంతోదూరం వెళ్లగా వెళ్లగా సీటిమడుగు కనబడినప్పుడు అతని ఆనందం. ఈ భావంతో చక్కని ఖండకావ్యం రాయాలి. నేనుకాదు సరస్వతిదేవే వ్రాసేస్తుందేమో, అనిపించింది. నాకే తెలియని, ఆ ఉత్సాహంలో ఆ వి రాగ వు బాధలో.

* * *

దూరంగానైనా సరే, తన బాగోగులతో ప్రమేయం ఉన్న మనిషి ఉందన్న తలపు మనకి ఆనందదాయకం.

ఈసారి వచ్చాక పొలాలు చెప్పుకోవడం, వండుకు తినడాలకి పరిమితం కాలేదు నా జీవితం. కావ్యరచన జోరుగా సాగుతోంది. 'ఆమె ముక్కు!' మీద రాసిన పద్యాల సంఖ్యా, సాగనూ రికార్డు బ్రేక్ చేశాయి. ఇంతవరకూ ఏ కవీ తన హృదయేశ్వరి ముక్కు మీద ఇన్ని చక్కని పద్యాలు రాయలేదని తాత్పర్యం. వితంతువుల పరిస్థితి కన్నులకి కట్టినట్లు వర్ణిస్తూ ఒక నవలకూడా రాశాను.

పాఠకులనుంచి వచ్చేజాబులీకింది ధోరణిలో ఉంటాయి.

'అయ్యా—మీరు స్త్రీ సౌందర్యాన్ని ప్రకృతి అందంలోముంచి పెట్టి వ్రాస్తున్నారు. టాగురులా ప్రజలకర్థంకానికవిత వ్రాయుట నిరుపయోగమని మనవి. టాగూరు విశ్వకవి కాలేదా అందురేమో. ఆతడాంధ్రుడు కాడనిమీకు జ్ఞప్తియందుండుననుకొందును.'

'నా ప్రియాచార్య-మీ నవల చదివే సంతోషం నాకు కలిగింది. వితంతువుల దుస్థితి చక్కగా చిత్రించారు. కాని ఆ దుస్థితి నివారణకి ఏంవలని ఏం చేయాలో మీరు తెల్పలేదు. నవలకయినా కథకయినా రచయితయొక్క సందేశం ముఖ్యం.'

స్త్రీల ఆరోగ్య సౌభాగ్యములకు
లోధ్ర

కేసరి కుటీరం
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
రాయపేట, మద్రాసు-14
ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏజంట్లు
మెసర్స్ సీతారామ్ జనరల్ స్టోర్స్ ...
విజయవాడ, సికిందరాబాదు.

కుమారి మాత్రలు (Regd)
ఋతుకాలములో అనేక బాధలుపడే స్త్రీలకు అనుకూలమైన ఔషధం సాదా రు. 3. స్పెషల్ రు. 6. ఎక్స్ట్రా స్పెషల్ రు. 8. పెద్ద మందుల షాపులన్నింటిలో దొరుకును.
P. Devee & Co.. (AP) Calcutta 40

జోకు
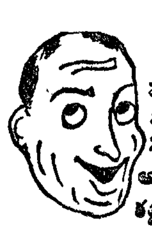
నవ్వించి నవ్వించే
హాస్యరసమాసపత్రిక
విడిప్రతి ● సం. చందా
25 న.పై. 3 రు.
అన్నిచోట్ల డిపోలకీ
తక్షణమే ... వ్రాయాలి
వివరాలకు : మేనేజర్, "జోకు" గుంటూరు-2

తెల్ల వెంట్రుక లుండవు
రంగులనుచూచి మోసపోవద్దు. అది తాత్కాలికము; మా సువాసన "విశ్వకళ్యాన్ తైలం" అనేక వనమూలికలతో ఆయుర్వేదపద్ధతిలో తయారైనది. 50 సం॥ల వయస్సువరకు వెంట్రుకలను నల్లగా వుంచును. ఇది గాక మెదడుకు చల్లదనమునిచ్చును. ఉన్మాదము, తలనొప్పి వగైరా జబ్బుల రానీయదు. "జ్ఞాపకశక్తి"ని కంటిచూపును వృద్ధిచేయును. కొద్దిగా నెరసివుంటే ఒక సీసా రు. 5; 3 సీసాలు రు. 12. సగము నెరసివుంటే ఒకసీసా రు. 6; 3 సీసాలు రు. 15/- పూర్తిగ నెరసివుంటే ఒక సీసా రు. 7/- లు 3 సీసాలు రు. 18/-లు పనిచేయలేదని ఋజువుపర్చిన పూర్తి సొమ్ము వాపసు చేయబడును. కోరినవారికి ఫ్రీ.
INDRA AYURVED BHAVAN,
(A. P.) P.O. Rajdhanwar (H. Bagh).

★ కమలం - కనకం ★

ఈ లేఖలని సానుభూతితో చదువుతాను. కాని వాళ్ళకేం చెప్పాలో తోచదు. రచన చేయడానికి కూర్చొనేముందు 'చిటికెడు ప్రకృతివర్ణన, అరవీసె ఆదర్శం మున్నగు కావలసిన సామాన్లని కూర్చుకుని గాని, 'చేయువిధానం' తెలుసుకుని గాని కూర్చోను. రాయడం నాకో సరదా కాదు; రాయకుండా ఉండలేకపోవడం ఓ యమయాతన.

సాహితీవ్యాసంగం ఇలా ఎక్కువవుతున్న కొద్దీ, పాకకళలో శ్రద్ధతగ్గి ఉడికీ ఉడకని మెతుకులూ కొరికి బడికి పోవలసిన రోజు లెక్కువయాయి. పరధ్యానంవల్ల ఏ వస్తువు కావాలన్నా వెతుక్కోవడంతోనే సరిపోతోంది.

పెళ్ళి చేసుకుంటేనో, అనుకున్నాను. పెళ్ళాడితే. ఆ వచ్చే భార్యామణి అన్నం శుభ్రంగా ఉడికించి కావలసిన వస్తువులని అందిస్తూ వుంటుందనిగాదు. అవి జరగక పోవడంవల్ల కలిగే చికాకుని చూపించడానికైనా ఓ మనిషి ఎదురుగా ఉంటుంది కదా అని.

నా ఉద్దేశం పసిగట్టి మా బడిలో అక్క పెద్దలు రాయబారం నడిపింది. 'ఆ పిల్లో డబ్బులు, మనోవ్వ డబ్బులు తెస్తున్నారు కదా; ప్రయివేటువల్ల...' ఇలా మా పెళ్ళివల్ల పెరిగే ఆదాయంగురించి వినలేక ఉన్న పళంగా చేసుకోవస్తే బాగుండుననుకున్నాను.

ఇంకో సంబంధం చూశాను. వీణ ఆయుధంతో సంగీతాభిరుచిని హత్య చేయించడాలూ, నడిపించి ఆడదాన్ని 'హంసయాన, గజయాన' అన్న కవులెంత మూర్ఖులో నిరూపించడాలూ జరిగాయి. అబ్బ! బయట పడ్డాక నానవాళికి సహస్ర యోగ్యతా పత్రాలు ఇచ్చేసుకోకుండా ఉండలేకపోయాను.

హైదరాబాద్ నుంచి నేనెరుగున్న ఓకాయన ఉత్తరం రాశాడు. 'మీరింకా రాస్తున్నారని తెలిసి సంతోషించాను. చెప్పకోకూడదు గాని, మా అమ్మాయి చి. భారతి గొప్ప రచయిత్రి. 223 పేజీలంత కథలు అచ్చయాయి. నీ పనిలో చాలా సహాయకారిగా ఉంటుంది. ప్రసిద్ధులతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడిపి నీ రచనలమీద వారి అమూల్యాభిప్రాయాలని సంపాదించడంలోనూ, పుస్తకాలని చదివి భావాలని సేకరించడంలోనూ...' ఇంక చదవలేకపోయాను. అంత సహాయాన్ని పొందగల యోగ్యత నా కెక్కడిది?

ఓ యింటివాణ్ణి అవుదామన్న యిచ్ఛ కోర్కె ఆశయంగా మిగిలిపోయి ఊరుకుంది.

ఈ సెలవుల్లో రమాకాంత్ ఓ సారి రమ్మనిరాస్తే బయలుదేరాను.

* * *

మా మేనమామకొడుకు ఇంటికి వెళ్ళి వస్తే వల్లా గట్టునపడ్డ చేపలా అవుతుంది నా పరిస్థితి. ఆ వాతావరణంలో నాకు ఊపిరి ఆడదు. గంపెడు పిల్లలుగల యిల్లు. ముద్దులు మూటగట్టే పిల్లల కబుర్లు విని ఆనందించలేని మొద్దుబారిన గుండె కాదు నాది. భయపడేదల్లా వాళ్ళ గోల, పెంకితనం. రమాకాంత్ సంగతికూడా నాకు బొత్తిగా సరిపడదు. అతనికి 'డబ్బు' తప్ప రెండో ఆలోచన లేదు.

నేను వెళ్ళిన మరునాటిఉదయం కాఫీలు తాగుతూవుంటే అన్నాడు: 'ఒరే సూర్యం, ఈ రోజు వెంకటం ఎండ్ వెంకటం కంపెనీ లాభాలున్నాయి—ఆ కాగాన్ని అంటుతున్నాయనుకో. మనకొక్క షేర్లు అందులో వుంటేనా! పోనివది, అప్పట్లో చేతులో సొమ్ములేక అయినుకున్న షేర్లే కొన్నాను......'

వంటింట్లో రమాకాంత్ భార్యకీ, పెద్ద కొడుక్కీ జరుగుతున్న యుద్ధం శిఖరాన్ని అందుకుంది. వెండికంచం గిరవాటు వేసిన శబ్దం.

"ఏమిట్రా ఆ తగవు?"

"మామూలేన్రా. మా పెద్దవాడికి, వాళ్ళమ్మకీ మధ్య తప్పగడిపేసే భగ్గుమంటుంది. కాఫీ యిమ్మంటాడనుకో, అది పెరుగన్నం తిను యిస్తానంటుంది. అంతే, వాడికి చిర్రెత్తుకొస్తుంది. దాన్ని నానా తిట్లూ తిడతాడు. నా వంతు కాఫీ నాకివ్వొద్దు అనిచెప్పి మరీ పుచ్చుకుని తిన్నగా వెళ్ళి గ్లాసెడు కాఫీ కాలువలో పారబోసి వస్తాడు. దైవేంత అలసత్వంఅయినా సహించుకోని మన ప్రభుత్వంలాటి వాడు కాదు వాడు. ఒక్క నిముషం అశ్రద్ధ చూపించిందో వాళ్ళమ్మ, అంతే బుద్ధి చెప్పాడన్నమాటే, ఇలాగే రోజూ ఏదో ఒకటి."

"అనుభవంలేని పదేళ్ళ పిల్లడిలో తంతం జాస్తీగా ఉంటుందిరా. అహంకారంవున్న మనుచు తల్లిలో కొడుకుని తన చెప్పు చేతల్లో ఉంచుకోవాలనే పట్టుదల ఎక్కువ. కొడుకురొక్క భావి అభివృద్ధి మీదనేగదా తన సౌఖ్యం సంతోషం ఆధారపడింది.

"పిల్లిద్దరి మన తత్వాలూ బాగా పరిశీలించానులే అందుకే సౌఖ్యం కలిగించుకోవడం మానేశాను......

'అక్కడికి మొన్న ఓ పది షేర్లకి అప్లయి చేశాను...'

పెద్దపిల్ల కమలాన్ని యీ గొడవకాదని ఆ...నూ, అదికాదని ఇదీతో వగమని కొల్చుకు తింటోంది.

కమలం లచ్చు ఇంటినుంచి వచ్చి ఇక్కడనే వుంటోంది. చిట్టిని ఎలా వదిలి వుండగలుగుతోందో ఆశ్చర్యంగానే వుంది అప్పటి వాళ్ళిద్దరి పొత్తూ చూసిన నాకు.

లైబ్రరీకి వెళ్ళాను.

తిరిగి వచ్చేటప్పటికి లచ్చు మొగుడికి జబ్బుగా ఉన్నట్టు ఉత్తరం వచ్చిందంది కమలం. చిట్టికి మూడేళ్ళయినా రాలేదు. వాడి అదృష్టం ఎలావుందో మరి. అన్నది.

కమలం కంఠంలో ఆదుర్దా, ఆమె ముఖంలో తల్లి కొడుకుకోసం పడే ఆవేదనా స్పష్టంగా కనవచ్చాయి. తనని తాను అదుపులో పెట్టుకోవాలన్న ప్రయత్నం కూడా వాటి సరసనే నుంచుంది.

లచ్చు మొగుడు చిన్నవాడు, పాపం.

'చిన్నబావకి మట్టుకు ఎటుతిరిగి ఏం వచ్చినా మనకి చాలా దెబ్బ' అంటున్నాడు రమాకాంత్.

'కాదుటండీ మరీ' అని అతనిభార్య వంత.

'కుటుంబం అంతా మన నెత్తిమీద పడుతుంది.'

'వదినె గారూ, ఇద్దరు పిల్లలూనూ'

'పసివాళ్ళ అనుకో—'

'పిల్లలకే ఎక్కువ కావాలి ఆముదం, ఆవుపాలు...'

'అదలావుంచి, తన అపరకర్మకయినా వాడ దమ్మిడీ నిలవ్వేసుకోలేదు. పెద్దబావ'

'అయ్యో ఆయన దద్దోదారి...'

వడవలో కమలం ముఖం చూశాను— 'ఆయనది అదోదారి కాదూ మరీ? ఆయన తన దారి తానుచూసుకోబట్టే మీ పేర ఇంత బేంక్ ఎక్కౌంటు పెరుగుతోంది. లాటి నిందాగర్భితమైన భావమేదైనా అక్కడ కనబడుతుందేమో అని కాని కమలం ఆమాట విననట్టే ఊరుకుంది.

మధ్యాహ్నం వేళ యిల్లు కొంత సందడి తగ్గివుంది. ఏదో రాద్దామని కూర్చున్నాను. కాని కలం 'నూగ్గురాళ్ళ, 'Of Poets first difficulties And the fruit of his life long labour Sing Heavenly Muse, Sing sing. అనీ, 'గోదావరి భారతదేశపు పవిత్రనదుల్లో ఒకటి' అనీ ఏవో పిచ్చిరాతలు రాస్తూ కాగితం తప్పింది.

కమలం గదిలోకి వచ్చింది. ఆమె రాకతో నా రాతగోల ఆగిపోతుందిగదా అని సంతోషించాను. ఆమె అలమరలో పిండిడబ్బా తీసుకు వెళ్ళిపోతూంటే, దిగజారిపోయి, వెనక్కి పిలుద్దామా అనుకున్నాను.

ఆమెవచ్చి నా కుర్చీదగ్గరగా కూర్చుంటూ 'చూశావా సూర్యం. వీళ్ళ జాగర్తలు! నేను వూళ్ళో లేనన్నాళ్ళూ ఓ ఒజ్జీముక్కయినా చెప్పకుండా యీ వెనకపెండి దాపరికం చేశారు. మా లేమయిందో,' అంటూ కళ్ళ

నాకు చూపించింది.

పురుగులు పట్టివుంది 'ఫలహారం అక్కర్లేనివాళ్ళు పిండి ఎందుకూ తెప్పించుకోవటం?' అన్నాను.

వాళ్లంతట వాళ్లేవి తెప్పించరు. నేనీ యింటికి వచ్చాక పోరి పోరి కావలసిన సరుకులన్నీ తెప్పిస్తున్నాను. మా యింట్లో నేనెప్పుడైనా బద్ధకించి ఫలహారం మానేసినా, ఆయనూరుకునేవారు కారు. నువ్వెరగవా ఏమిటి?'

'నీ తిండిసదుపాయం నువ్వే చూసుకోగల సొచ్చిందన్నమాట ఇక్కడ? పుల్లలా ఊరకే తయారవుతావా మరి?' అన్నాను జాలితో.

'ఎలా వుంటేనేం, సూర్యం? నేనీ యింట్లో బతికివున్నాననే గ్రహింపే వీళ్లకి లేకపోయిన తర్వాత?', అన్నది కమలం బరువుగా.

కమల నాదగ్గర కూర్చున్నది సెనగపిండిలో పురుగులని గూర్చి చెప్పడానికి మాత్రం కాదని తేలింది.

'నీ తెలివి తేటలతో ఎలాటి ఇంటినయినా చక్కదిద్దగల సమర్థత నీకుంది, కమలం. మా అన్నయ్య నువ్వొచ్చిన తరువాత తన యిల్లెలా నరిందో గుర్తించలేదే?'

'గుర్తిస్తే? వాడికీ, వాడివక్కీ నేనంటే అసూయా కోపవ్వూను. నోరు చేసుకుంటే దండుగంటాడు. ఆఖరికి చిట్టికి ఓ చొక్కా గుడ్డ కొనమని అయిదురూపాయలు పంపించుకోవడానికి కూడా నాకు హక్కులేదు. అన్నీ సమాప్తం అయిపోయిన నాలాటి నిర్భాగ్యపుజీవిని చూసి ఎవరికైనా అసూయ ఎట్లా కలుగుతుందో?'

నా కడుపులో దేవినట్టయింది. జీవితంలో ఏ ఆనందానికీ నోచుకోని యీ నవనీత హృదయని ఎందుకిలా నొప్పిస్తారు?

'డబ్బున్న దానివి, నీకు బాగా జరుగుతుందనుకున్నాను కమలం.'

'నా డబ్బు తీసుకు వేరె వెళ్లిపోతానేమో అనే భయం వాళ్లకి. ఉంటే అట్లాగే జరిగేదేమో.'

'పోనీ అట్లాగే చెయ్యరాదూ?'

'ఎక్కడికి పోను? ఒక్కత్తినీ వుంటే రేపొద్దున్న కాలూ చెయ్యీ వొంగితే ఎవరు చూస్తారు చెప్పు. లచ్చు దగ్గరుందామా అంటే అదీ అన్నయ్యామాస్తరే. కాస్త నోరారా మాట్లాడుతూ నేను ఇంతో అంతో తమకి ఉపయోగపడుతున్నానని గ్రహించి ఆదరించేవాళ్ళెవరున్నారు గనక?' తన కాంతివంతమైన కళ్లని నా ముఖం మీద ప్రశ్నార్థకంగా నిలిపి అన్నది కమలం.

నాకేం చెప్పాలో ఒకంతకి తోచలేదు. జవాబు దొరకనప్పుడు వేదాంతాన్ని ఆశ్రయించటం మామూలేగదా: 'ఏ కర్మకొద్దో భూలోకంలో పుట్టిన దేవతవి అక్కయ్యా నువ్వు. నువ్వింతవరకూ పడినకష్టాలు చాలు.

(61-వ పేజీ చూడండి)

ఈ అమోఘమైన
మత్స్య భోజనాన్ని
వండి రుచి చూడండి

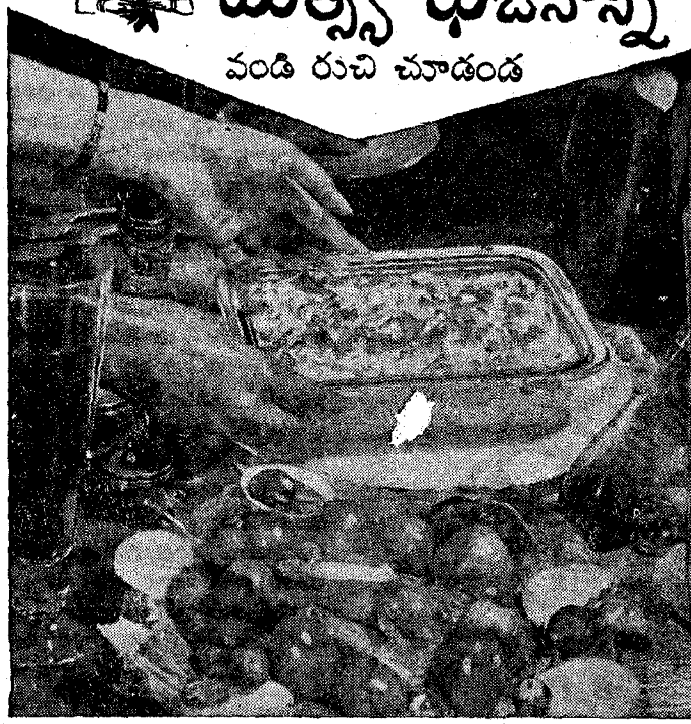

6 పెద్ద బంగాళాదుంపలు, 1 ముల్లంగి దుంప, గుప్పెడు ఫ్రెంచి చిక్కుళ్లు, 2 పెద్ద చెంచాల రెక్స్ సలాడ్ సూస్. 5 లేక 6 కరివేపాకులు, 1 ఉల్లిపాయ సన్నగా తరిగిన ముక్కలు 1 కాఫీ కప్పుడు తొక్కతీసున్న పచ్చని బటానీలు, ఉప్పు 1 పెద్ద చెంచాడు కర్రీపౌడర్, ½ కప్పు పాలలో కలిపిన బ్రౌన్ అండ్ పాల్సన్ పేటెంట్ కార్న్‌ఫ్లవర్ 1 టీ చెంచాడు.

శుభ్రమైన కాయగూరలను, కోసి వాటిని బటానీలతో సహా పాత్రలో వేయండి. 1½ టీ కప్పుల నీళ్లు పోయండి. కర్రీ పౌడర్, కరివేపాకును దానిలో వేసి కలియబెట్టండి. రుచికోసం ఉప్పు కలిపి నీరు ఇగిరేవరకూ ఉడుకబెట్టండి. మరొక పాత్రయందు తరిగిన ఉల్లిపాయముక్కలను రెక్స్ సలాడ్ సూసులో దోరగా వేయించండి. దీనితో ఉడుకబెట్టిన కూరను వేసి, పాలు మొదలైనవి పోసి త్వరితంగా కలియబెట్టి, మూత వేసి పది నిమిషాలు ఉడుకనివ్వండి. పిమ్మట పళ్లెంలో వడ్డించండి.

ఇంగ్లీషు, హిందీ, లేక తమిళ భాషలలో మన్న ఉచితంగా ఇవ్వబడే, ఉత్సాహకరమైన కొత్త పిండివంటల పుస్తకము కోసం దిగువ కూపను పూరించి పంపండి.
(అక్కర్లేని భాషను కొట్టి వేయండి)

తపాలా ఖర్చుల నిమిత్తం 15 నయాపైసల తపాలాబిళ్లలను ఇందులో పంపియున్నాము.
మిస్టర్/మిసెస్/మిస............
....
చిరునామా..........
....
డిపార్టుమెంటు. APW 18
కార్న్ ప్రాడక్ట్సు కొ.
(ఇండియా) ప్రైవేట్ లిమిటెడ్.
పోస్టు బాక్సు నం. 994, బొంబాయి-1.

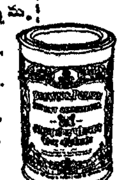

బ్రౌన్ అండ్ పాల్సన్ కార్న్‌ఫ్లవర్ పేటెంట్ అయివున్నది. ఈ పరిశుద్ధాన్ని పరీక్షించండి: కాచి చల్లార్చిన ఒక గ్లాసుడు నీటిలో రెండు పెద్ద చెంచాల నిండుగా బ్రౌన్ అండ్ పాల్సన్ పేటెంట్ కార్న్ ఫ్లవర్ వేసి కలియబెట్టండి. 24 గంటల తరువాత పరిశీలించి చూస్తే ఏవిధమైన దుర్వాసన, వంకలు, హానికరమైన సూక్ష్మజీవులు, లేక పరిశుద్ధముగా నుండును. బ్రౌన్ అండ్ పాల్సన్ వారి ఇతర శ్రేష్ఠమైన సరకులు: రైస్లీ, కస్టర్డు పౌడర్. సువాసనకరమైన కార్న్ ఫ్లవర్.

కార్న్ ప్రాడక్ట్స కొ., (ఇండియా) ప్రయివేట్ లి.,
భారతదేశమునకు ఏజెంటు: వ్యార్ అండ్ కంపెనీ, లిమిటెడ్.

★ కమలం - కనకం ★

(23 వ పేజీ తరువాయి)

భగవంతుడికమీదనయినా నిన్ను చేరదీసి ఆదరించే మంచిమనసు మనిషిని ఒకర్ని చూపించకపోడు. నువ్వు లక్ష్మిలా ఎవరింటికివెళ్లినా యిల్లల్లా వెలుగేకద. నువ్వు తన యింట్లో ఉండటం నీ ఉపకారం అని భావించేవాడు సౌందర్యాన్ని చూడలేని గుడ్డివాడు...'

గలగలా నవ్వింది కమలం. 'కడుపు ఏడుస్తున్నా నోరు కవిత్వం పలుకుతూందే! ఎక్కడైనా ఉన్నదేగా. కవిత్వం చెప్పేవాడికడుపు అప్పడంలా ఉండడం. కాని యిక్కడింకా అంతకరువు రాలేదు. ఆవగపిండి గనక పనికొస్తే ఒక్క పావుగంటలో తినడానికి తెస్తాను. కూర్చో" అని లేచింది.

డబ్బుఅనే కొలనులో యీదులాడే చేపలకి ఆ కొలనులోనే అంటీఅంటనట్టు నిశ్చలంగా వుండే కమలం సౌందర్యమూ, సౌరభమూ దక్కే అదృష్టమెక్కడిది? పైనుంచే ఎవ్వడో రావాలి. వచ్చి యీ కమలాన్ని తీసుకుని తన ఆరాధనామందిరంలో ప్రతిష్ఠించుకుంటాడు.

పిచ్చిగీతల కాగితాన్ని అవతల పారేసి పద్యాలు రాయడం మొదలెట్టాను. భావపరంపరతో కలం పోటీపడలేకపోతోంది. అరె! టీ, పక్కోడీ వగైరాలేవీ లేకుండానే యీకలం అరేబియా గుర్రం అయిపోయిందేమిటి? ఇన్స్పిరేషన్ అంటారే అది ఇదే కాబోలు! "నన్ను ఇన్స్పైర్ చెయ్యగల పరిపూర్ణ స్త్రీ కమలం!

* * *

ఒక వర్షాకాల మధ్యాహ్నం. నా గది కిటికీదగ్గర కూర్చున్నాను. కాళీబుర్రతో, హృదయంలో అవ్యక్తమయిన వేదనతో, నా కవితావాహిని నన్నే ముంచేసేటట్టు ఉంది. ఎప్పుడూ ఏదో వెలితి, వేదన. నా సర్వస్వం అయిపోయింది.

'తోడునీడ అంటూ ఎవ్వరూ లేకపోయినందువల్లే నీకింత మనోవ్యథ" అన్నారు ఒకరిద్దరు. నిజమే కావచ్చునని నాకూ అనిపించింది, కాని ఏంలాభం? సహచరిణికోసం నేను చేసే ప్రయత్నం ఒక్కటీఫలించ లేదు.

మామిడితోపుని ఇంకా వీడిపోని కోకిల ఆసారి విషాదగీతాలని వింటూ కుర్చీలో వెనక్కివాలాను. పైన మేఘాలకంటె దట్టంగా చీకటిగావున్న ఆ తోపు జుత్తు విరబోసుకుని విలపిస్తున్న బాలవితంతువుని జ్ఞప్తికి తెస్తోంది. "వసంతం ఏనాడో వెళ్ళిపోయింది. మల్లెల పరిమళమూ లేదు నువ్వూ వెళ్ళిపోతే, ఓకోకిలా, నేనెలా బతకను? నువ్వు కమలం కంఠానివి" ఆక్రోశించింది నా హృదయం.

గొడుగులో పల్లెటూరి పోస్టుబంట్రోతు వచ్చి నాకో కవరు అందిస్తూ "ఏంబాబూ! అలా చిక్కిపోయారు!' అని పరామర్శించి వెళ్లాడు.

కవరు విప్పుతూంటే నాకు ఆనందాశ్చర్యభయాలు ముప్పిరిగొన్నాయి. కమలం ఇదివరకెన్నడూ నాకు ఒక్కముక్కయినా రాయలేదు. "మాటికొకసారైనా నీక్షేమం రాయకూడదా?' అని నేను ఎన్నిసార్లు బ్రతిమాలానని? 'రాయకపోవడమే క్షేమంగా ఉన్నట్టు సుమో. నాకేదైనా ఇబ్బందివొస్తే నీకుగాక మరెవరికి రాసుకుంటాను?' అనేది కమలం. ఆమె జీవితం ఇప్పుడేదైనా సుడిగాలిలో చిక్కుకోలేదుకద!

కవరు విప్పగానే నా ఆశ్చర్యం ఇనుమడించింది. కాగితం అంతటికీ నాలుగు వంకర పంక్తులు!

"చిరంజీవి సూర్యానికి, ఆశీర్వచనాలు.

"క్షేమం. వీలయితే నువ్వోసారి ఇక్కడికిరా. మొన్న మీ పూరతను కనిపించి నువ్వు జబ్బుపడ్డమనిషిలా అయిపోయావని చెప్పాడు. చాలాకాలంనుంచి నీ క్షేమం తెలియలేదు. నాకు చాలా బెంగగావుంది. నేనక్కడికిరాలేనుగదా. పంజరంలోపక్షిని. నువ్వొస్తే చాలా సంగతులు మాట్లాడుకుందాం.

నీ శ్రేయోభిలాషిణి, వదిన,
కమలం.'

తల్లి జబ్బు గురించి టెలిగ్రాం వచ్చిన పిల్లవాడిలా అయిపోయాను.

నా క్షేమసమాచారం తెలుసుకోవడం కంటె ముఖ్యమైన పనేదో వున్నట్టు 'పంజరంలో పక్షిని' అన్న ఆ వాక్యమే చెబుతోంది.

ఆలస్యం చెయ్యక ఆ సాయంత్రమే బయలుదేరాను. రైల్లో కమలం గూర్చిన ఊహలే. నేను వెళ్లేటప్పటికి కమలం విచారవదనంతో ఉంటే నేను తట్టుకోగలనా?

కాని అలా జరగలేదు. కమలం ఎప్పటిమల్లే చిరునవ్వుతో పలకరించింది. రమాకాంత్ దంపతుల్లో మట్టుకు మార్పు కనబడింది. తమ దేదో దోచుకుంటున్న వాడిని చూసినట్టే చూశారు నన్ను.

కమలం తన వ్యవహారమేదో రమాకాంత్‌తో పరిష్కారం చేసుకున్నట్టూ, ఆ విషయాలు నాతో చెప్పడమే తరవాయి అన్నట్టు ఉంది. నాకేం బోధపడలేదు.

'ఏమిటి సంగతి కమలం?' అడిగాను— ఏకాంతం చూసుకుని.

'ఏవుంది. నేనిక్కడ ఉండలేను. నీ యింట్లో నీతోబాటే వుండాలనుకుంటున్నాను' అంది, అదేదో అతి సామాన్యమైన విషయమైనట్టు.

నేను తెల్లబోయాను. 'నువ్వా?'

'ఆఁ నేనే' అంది కమలం దృఢంగా.

కొంతసేపటిదాకా నాకు నోట మాట రాలేదు. ఆ పాడుకొంపలో దుమ్ముకొట్టుకుపోయిన పుస్తకాలూ, కాగితాల మధ్య కమలం! ఊహిస్తేనే భయంగావుంది. అదీగాక ఇంకో ఆలోచనకూడా పోయింది. ఎంతైనా కమలం నాకు మేనమామ కూతురు.

'నువ్వొస్తే ఆ పల్లెటూళ్ళో నలుగురూ ఏమనుకుంటారు కమలం?' అనడిగాను. సిగ్గువేసింది ఆ మాట అడగడానికి.

కమలం ఒక్కసారిగా నవ్వులో పడిపోయింది. 'అసలు "నలుగురూ" ఉన్నారని ఎప్పుడు తెలిసింది కవికుమారా నీకు?'

'నువ్వు నా లోకజ్ఞానం లేకపోవడాన్ని హేళన చెయ్యక్కర్లేదులే' అన్నాను. వితంతువు పెళ్ళికాని వాడితో ఉండడమనే విషయాన్ని అంత తేలికగా తీసుకున్నందుకు కోపం వచ్చి.

'లేకపోతే ఏమిటి సూర్యం! నలభైఏళ్ళనె తిరిగొచ్చిన నేను నీతోవుంటే ఏమనుకుంటారు?.'

'అస్తమానం నీకు నలభైఏళ్ళని ఎందుకు అబద్ధం ఆడుతావు కమలం? అసలు వయసు చెప్పినా నీకు అన్నేళ్లుంటాయని ఎవరూ నమ్మరు. మనదేశంలో భర్తలేని స్త్రీలకి తమ వయస్సు ఎక్కువ చెప్పుకోవడం జబ్బుపట్టుకుందేమో?'

తను చాలాచిన్నదానిలా కనబడుతున్నానని నానోట విని కమలం కొంచెం సిగ్గుపడుతూ దానిలో సంతోషం దాచుకోబోయింది. వికసిస్తున్న గులాబీలపై ఉదయపు లేతఎండ పడుతున్నట్టుంది ఆ శోభ. మునుపెన్నడూ నేను సందర్శించనిది.

'ఎక్కువేముంది సూర్యం! ముప్పయి దాటాయిగా. అయినా ఏళ్లతో పనేముందిక. ఈ జన్మకి చెయ్యవలసింది ఆ చివరి

గ్రైపెండ్
బిడ్డల ఆరోగ్యాన్ని క్రమపరచును
అన్ని షాపులలోనూ దొరకును
వ్యాపార వివరములకు వ్రాయండి
విల్‌ఫ్రెడ్ పెరీరా ప్రైవేట్ లి.
మద్రాసు-7
55-76

★ కమలం - కనకం ★

యాత్ర ఒక్కటే కదా. అది నీ చేతులమీదుగానే జరుగుతుందేమో అని ఆశ.'

నాకు దుఃఖం వచ్చింది. భర్త పోయిన స్త్రీ చేయవలసిందల్లా ఆ ఒక్క 'చివరి యాత్రేనా?' ఆహా! యుగయుగాల సంప్రదాయం!

'అది సరే. ఇంత సౌందర్యం తనయింటిని వొదలి పోవడానికి ఒప్పుకుంటాడూ మీ అన్నయ్య.'

కమల ముఖం గంభీరమైంది. 'తమకి అవసరం లేనిదాన్ని నేనెక్కడికి పోయినా ఎవరికీ పట్టదు. నా డబ్బుతోనే వచ్చింది చిక్కు.' అంది.

'ఏం నీ డబ్బు నిన్ను తీసుకోనియ్యడా అన్నయ్య?'

'తీసుకోనియ్య డనుకో.'

'అఁ!' అని ఆశ్చర్యపోయాను. సుమారు అయిదారు వేల రూపాయలు! ఆడకూతురు సొమ్ము! మనువు పుట్టిన దేశంలో అవతరించిన మా మేనమరది!

'నా డబ్బు లేకపోతే నువ్వూ నన్ను గుమ్మం తొక్కనియ్యవు కాబోలు!' అంది నిందాగర్భితంగా.

ఈ అఘాతం నా హృదయాన్ని ముక్కలు చేసేదే. కాని కమలానికి నా స్వభావం తెలుసు. డబ్బుని వేటాడేవాళ్ళని మనసులో పెట్టుకుని అన్నమాట అది—నన్ను కాదు.

కమలం చెప్పసాగింది: మొన్న అమావాస్య చిట్టికి జబ్బు చేస్తే బెజవాడ వెళ్ళాలి అన్నాను—అన్నయ్యతో. ఆ వేళ రెండో తారీఖు. నాదగ్గర ఒక్క కానీ లేదన్నాడు. చూడు! కన్నతల్లికంటె ఎక్కువగా పెంచాను చిట్టిని. వాడు చావుబతుకుల అవస్థలో ఉంటే, నా డబ్బు అంటూ కొంత బేంకిలో ఏడుస్తున్నప్పటికీ, వాణ్ణి చూసుకునే వీలు లేదు నాకు. చిట్టికి నేను చేసిన ఉపచారాల్లో పదోవంతయినా వాళ్ళమ్మ చెయ్యక పోయినా, కన్నది కాబట్టి, వాణ్ణి ఒక్క క్షణమైనా వదిలివుండవలసిన బాధ దానికి లేదు. నాకో నాల్రోజులూ నిద్రాహారాలు లేవు. కునుకుపడితే కలలో చిట్టి. ఆ రామచంద్రమూర్తి దయవల్ల కుర్రవాగమ్మకి విముక్తి లభించిందనుకో. కాని నా మనసు విరిగి పోయింది. చిట్టిని చూసుకుంటూ అక్కడ వుందామంటే లచ్చు సంగతి నీకు తెలుసుగా. ఏళ్ళు లేకాతప్ప నీకూ చిటకీ యింకో భేదం లేదు. సరియైన సంరక్షణ లేక నువ్విలా అయిపోతుంటే నా మనస్సెంత తల్లడిల్లిపోతూ వుందో ఆ పరమాత్ముడికే తెలుసు. నేను డబ్బున్నదాన్నయినా, లేనిదాన్నయినా నువ్వొక్కలాగే నన్ను ఆదరిస్తావనే నమ్మకంతో...'

నా వ్యథ అధికమైంది. కమలం ముఖం కొన్ని క్షణాలు నవ్వులేకుండా ఉంటే హఠాత్తుగా పౌర్ణమిచంద్రుడు ఆరిపోయినట్టు బాధపడతాను. దానికితోడు ఈ డబ్బు ప్రసక్తి ఒకటీ.

'నేనేదైనా నీపట్ల అపరాధం చేస్తే యీ డబ్బుమాట తప్ప యింకో ఆయుధం లేదా కమలం నన్ను శిక్షించడానికి? నువ్వు నా యింటికి రావడం నా అదృష్టం. నువ్వు నన్ను ఇన్‌స్పయిర్ చెయ్యగలవు కమలం...'

కమలం మళ్ళీ మామూలుగా నవ్వుతూ 'నా మొహం! మూడో క్లాసయినా చదవని నేను ఇంస్పయిరూ అదీ చేసినా చెయ్యక పోయినా ఇంత ఉడకబెట్టి పడెయ్యగలను గదా?'

ఈ పద్ధతిలో సంభాషణ ఎలా సాగుతుంది?

తర్వాత కమలానికీ వాళ్లన్నయ్యకీ మధ్య జరిగిన వివాదం వివరాలు తెలిశాయి.

రమాకాంత్ వింతమనిషి. డబ్బుమీద ప్రేమజాస్తి. అంతరాత్మని అతను గయ్యాళి భార్యగా ఎంచుతాడు. తనని వీధిని పడేసి నలుగురిలో నవ్వులపాలు చేస్తుందేమో అన్న భయం ఉన్నప్పుడు మాత్రమే దాని మాట ప్రకారం నడుచుకుంటాడు. 'నలుగురూ' ఏమనుకుంటారో అన్న భయం అతనికి నిద్రలో కూడా ఉంటుంది.

కమలాన్ని అతను ఇంకోచోట ఉంచనివ్వడు—ఆమె డబ్బు ఆమెకిచ్చెయ్యవలసి వస్తుంది. డబ్బు లాగుకుని తోడబుట్టినదాన్ని తగిలెయ్యడానికి అతనికి మనసొప్పదు. అదీగాక లోకం తననోట గడ్డిపెట్టదూ?

వ్యక్తులు తమతమ స్త్రీలగతి ఎట్లావున్నా పట్టించుకోరు. వాళ్ళే సంఘం అయేటప్పటికి ఆ ఆడదాన్ని అన్యాయం చేసిన మొగాణ్ణి దుమ్మెత్తి పోస్తారు.

రమాకాంత్ భార్య ఒంటిపొద్దులూ, చేస్తుంది. ఆమెకి పాపభీతి ఎక్కువ. ఆఖరికి ఎలాగో రమాకాంత్ కమలం డబ్బు తీసుకుని ఆమె యిష్టం వచ్చినచోటుకి వెళ్ళడానికి అనుమతించాడంటే అందుకు అతని భార్యే కారణం. ఆమె డబ్బు ఆమెకిచ్చెయ్యమని భర్తకి గట్టిగా రికమెండ్ చేసింది. అంటే, రమాకాంత భార్యకి డబ్బు కాపీనం తక్కువని గాదు, ఆడబొట్టె డబ్బు పడేసుకుంటే ఆమె ఉసురు తమకి ఎక్కడ తగులుతుందో అనే భయం ఎక్కువని.

ఆ దంపతులు కమలంతో వున్న కనకాన్ని వదలలేక మానలేకపడ్డ అవస్థని విని నాకు జాలి వేసింది.

కమలానికి నేనో సూచన చేశాను.

దాని ప్రకారం కమలం వాళ్ళన్నయ్య దగ్గరికి వెళ్ళి 'పిల్లల చదువుకయినా మరి దేనికయినా పనికొస్తుంది. ఈ సొమ్ము ఉంచు అన్నయ్యా' అంటూ వెయ్యి రూపాయిల నోటబొత్తి బల్లమీద పెట్టింది.

రమాకాంత్ ముఖం జేవురించింది. 'ఇప్పుడు అక్కర్లేదులే. వాళ్ల చదువులయే దాకా నేను బతికి ఉండకపోతే...' అన్నాడు కటువుగా.

'అవేం మాటలన్నయ్యా. వాళ్లకీ ఈ పాటి యిచ్చుకుని ముచ్చటపడేహక్కు మేనత్తనయిన నాకు లేదా?'

'అలా నొచ్చుకోకండి వొదినా. ఆయన మాటలకేవిఁటి పేగు సంబంధవాఁ మరోటీ మరోటీనా? ఎవ్వరొద్దన్నా మీరు పిల్లలకి అప్పుడప్పుడు ఇవ్వకుండా ఉండగలరా ఏవిఁటి?' అని నోట్లకట్ట జాగ్రత్త చేసింది రమాకాంత్ భార్య.

చిటికో తొక్కుడునే కారూ కొన్ని బట్టలూ కొన్నాం. బెజవాడవెళ్ళి ఓ పూట సరదాగా గడిపి విచారంతో విడిపోయాం. లచ్చు కమలానికి సాక్షాత్తు చెల్లలన్న మాట మా కిద్దరికీ ఒక్కసారే గుర్తొచ్చింది.

రైలు ఆ సుందరనగరాన్ని వదిలేస్తూంటే నా హృదయం వేదనతో బరువెక్కింది— తోటలమధ్య కలకలలాడే ఇంటిలో సెలయేటి జలజలశబ్దం వింటూ గడపబోతున్నాను అనే తృప్తి వున్నాను.

'ఏవిఁటే సూర్యం? ఇంకా "నలుగురూ" ఏవఁనుకుంటారో అనే ఆలోచిస్తున్నావా?' అంది కమలం నవ్వుతూ. రైలు ధ్వనితో కలిసి ఆ నవ్వు మరింత శ్రావ్యంగా ఉంది.

'ఛ! నేను నలుగురికి కాదు లక్షమందికైనా భయపడను కమలం! నీపట్ల నా ప్రేమని ప్రపంచం అర్థం చేసుకోలేదు.

'నా రచనా వ్యాసంగమనే తెరచాప పడవకి నువ్వు గాలివి. కాల ప్రవాహంలో ఆ పడవ ముందుకు సాగుతూంటే చూసి సంతోషించేవాళ్లు నిన్ను కానలేకపోవచ్చు. కాని నావికుణ్ణయిన నాకు మాత్రం తెలుసు, నువ్వు లేకపోతే పడవ ఎంత మందగతిని వెళ్తుందో.

'నా కవిత తోటకి జలానివి నువ్వు కమలం. తోటలో విహరించవచ్చిన వారికి నీ జాడ కనబడకపోవచ్చు. కాని తోటమాలినైన నాకు తెలుసు, నువ్వు లేకపోతే తోటే లేదని.

'ఒక్క మాటలో కమలం, నువ్వు నాలో కవికి ప్రాణం!'

ఆనందాన్ని పట్టలేక 'చాలిద్దూ నీ కవిత్వం' అంది కమలం.

* * *

నాటికీ నేటికీ నేను అవివాహితుణ్నే. కమలం మట్టుకు నా కోసం సంబంధాలని చూస్తూనే వుంది. ★